

Dr. BARIŞ IŞIK

GEÇMİŞE YÜRÜME
YASAĞI BAĞLAMINDA
ZAMANAŞIMI

onikilevha

İÇİNDEKİLER

DANIŞMANIN ÖNSÖZÜ.....	VII
ÖNSÖZ	IX
İÇİNDEKİLER.....	XIII
KISALTMALAR LİSTESİ	XXI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM KANUNULİK İLKESİ VE GEÇMİŞE YÜRÜME YASAĞI

1. Genel Olarak.....	3
2. Kanunilik İlkesi ve Geçmişe Yürüme Yasağının Tarihsel Gelişimi ve Felsefi Temelleri	7
2.1. Aydınlanma Çağı Öncesi Dönem	7
2.1.1. Roma Hukuku Dönemi	7
2.1.2. Ortaçağ Dönemi	10
2.2. Aydınlanma Çağı ve Sonrası Dönem	14
2.2.1. Kanunilik İlkesi ve Geçmişe Yürüme Yasağının Felsefi Temelleri.....	18

2.2.2. Kanunilik İlkesi ve Geçmişe Yürüme Yasağının Mevzuatlara Girmesi	26
2.2.3. Nazi Almanyası Dönemi.....	35
2.2.4. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Dönem.....	44
2.2.5. Günümüz.....	46
3. Kanunilik İlkesi ve Geçmişe Yürüme Yasağıyla İlişkilendirilen İlkeler.....	51
3.1. Demokrasi ve Kuvvetler Ayrılığı İlkesi.....	51
3.2. Hukuk Devleti ve Hukuki Güvenlik İlkesi	53
3.3. Kusur İlkesi ve İnsan Onuru	55

İKİNCİ BÖLÜM
CEZA HUKUKUNDA ZAMANAŞIMININ
ÇEŞİTLERİ, TARİHİ GELİŞİMİ, KURUMU
TEMELLENDİREN GÖRÜŞLER,
KURUMUN HUKUKİ NİTELİĞİ

1. Genel Olarak.....	59
2. Zamanaşımının Çeşitleri	61
2.1. Dava Zamanaşımı.....	62
2.1.1. Dava Zamanaşımı Süresinin Durması	66
2.1.2. Dava Zamanaşımı Süresinin Kesilmesi	67
2.2. Ceza Zamanaşımı	69
2.2.1. Ceza Zamanaşımı Süresinin Durması	70
2.2.2. Ceza Zamanaşımı Süresinin Kesilmesi	71
3. Zamanaşımının Tarihsel Gelişimi.....	71
3.1. Aydınlanma Çağı Öncesi Dönem	72
3.1.1. Antik Yunan Dönemi	72
3.1.2. Roma Hukuku Dönemi	73
3.1.3. Ortaçağ	78
3.2. Aydınlanma Çağı ve Sonrası Dönem	81

---

4. Zamaşıımını Temellendiren Görüşler	85
4.1. Manevi Ceza Görüşü	86
4.2. Uslanma Görüşü	86
4.3. Psikolojik Değişim Görüşü	87
4.4. Unutma Görüşü	87
4.5. Takibatın Terki Görüşü.....	88
4.6. Delillerin Bozulması ve Kaybolması Görüşü.....	88
4.7. Sosyal Fayda Görüşü.....	89
5. Zamaşıımının Hukuki Niteliği.....	90
5.1. Maddi-Şekli Ceza Hukuku Ayrımı Bakımından İleri Sürülen Ölçütler.....	93
5.1.1. Ceza Yaptırımını Hak Etme Ölçütü	93
5.1.2. Suç Fiilini Meydana Getiren Olaylarla Bağlantılı Olma Ölçütü.....	94
5.1.3. Ceza Muhakemesi Yok Sayılarak Yapılan Ayrım	98
5.1.4. Maddi-Şekli Hukuk Ayrımının Belirli Bir Ölçüte Bağlanamayacağı Görüşü.....	99
5.2. Kurumun Hukuki Niteliğine İlişkin Görüşler	100
5.2.1. Şekli Ceza Hukuku Kurumu Olarak Kabul Eden Görüş.....	100
5.2.2. Maddi Ceza Hukuku Kurumu Olarak Kabul Eden Görüş.....	102
5.2.3. Karma Nitelikte Bir Kurum Olduğunu Kabul Eden Görüş.....	103

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRK, ALMAN HUKUKUNDA VE
ULUSLARARASI HUKUKTA ZAMANAŞIMI
KURALLARININ GEÇMİŞE YÜRÜME
YASAĞI KARŞISINDAKİ DURUMUNA
İLİŞKİN DÜZENLEMELER VE MAHKEME
İÇTİHATLARI

1. Genel Olarak.....	107
2. Türk Hukukunda.....	108
2.1. Düzenlemeler.....	110
2.1.1. 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası m. 38/2.....	110
2.1.2. 825 Sayılı Ceza Kanununun Mevkii Mer'iyete Vaz'ına Müteallik Kanun m. 22.....	112
2.1.3. Zamanaşımına Uğramayan Suçlar.....	113
2.1.3.1. Soykırım Suçu.....	113
2.1.3.2. İnsanlığa Karşı Suçlar.....	114
2.1.3.3. Soykırım ve İnsanlığa Karşı Suçları İşlemek İçin Örgüt Kurma veya Yönetme Suçu.....	114
2.1.3.4. İşkence Suçu.....	114
2.1.3.5. Yurtdışında İşlenmeleri Halinde Dava Zamanaşımına Uğramayan Suçlar.....	116
2.1.4. 5237 Sayılı TCK'da Zamanaşımı Sürelerinin Arttırılması.....	116
2.1.5. 4.11.2004 Tarih ve 5252 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun m. 9/4.....	117
2.2. Mahkeme İctihatları.....	118
2.2.1. 21.06.2016 Tarihli Yargıtay Kararı (12 Eylül Davası)....	118
2.2.2. 25.07.2014 Tarihli Yargıtay Kararı (Sivas Katliamı Davası).....	121
2.2.3. 10.12.2015 Tarihli Anayasa Mahkemesi Kararı.....	124

---

3. Alman Hukukunda	128
3.1. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Dönem	129
3.1.1. 1945-1950 Arası Dönem	129
3.1.1.1. 10 Numaralı Kontrol Konseyi Kanunu m. 5/2.	132
3.1.1.2. Nasyonal Sosyalist Suç Fillerinin Cezalandırılmasına Dair Kanunlar.....	134
3.1.1.2.1. Kanunların Uygulanmasının Şartları	136
3.1.1.2.1.1. Suçların Politik, Irkçı ve Din Düşmanı Nedenlerle Gerçekleştirilen Şiddet Eylemleri ve Takiplerle Bağlantılı Olarak İşlenmesi	136
3.1.1.2.1.2. Baskıcı Rejim Tarafından Politik, Irkçı ve Din Düşmanı Nedenlere Korunması.....	137
3.1.1.2.1.3. Adalet ve Kanun Önünde Eşitlik İlkelerinin Zedelenmesine Bağlı Olarak Geçmişe Yönelik Bir Kefaretin Gerekliliği	138
3.1.1.2.1.4. Suçların Belirli Tarihler Arasında İşlenmiş Olması.....	139
3.1.1.3. 18.09.1952 Tarihli Federal Anayasa Mahkemesi Kararı.....	141
3.1.2. 1950-1960 Arası Dönem	143
3.1.3. 1960 Sonrası Dönem	144
3.1.3.1. 1960 Tarihli Kanun Teklifleri	144
3.1.3.2. 13.04.1965 Tarihli Zamanaşımı Sürelerinin Hesaplanmasına İlişkin Kanun.....	145

3.1.3.3.26. 02. 1969 Tarihli Federal Anayasa Mahkemesi Kararı.....	148
3.1.3.4.05.08.1969 Tarihli 9. Ceza Hukuku Değişikliği Kanunu.....	151
3.1.3.5.16.07.1979 Tarihli 16. Ceza Hukuku Değişikliği Kanunu.....	152
3.2. Federal Almanya Cumhuriyeti ile Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nin Birleşmesinden Sonraki Dönem	155
3.2.1. Alman Ceza Kanunu'na Giriş Kanunu (EGStGB) m. 315a	158
3.2.2. 26.03.1993 Tarihli Sosyalist Birlik Partisi Döneminde Yaşanan Haksızlıklarda Zamanaşımı Süresinin Durmasına İlişkin Kanun (Birinci Zamanaşımı Kanunu)	162
3.2.3. 27.09.1993 Tarihli Ceza Hukuku Zamanaşımı Sürelerinin Uzatılmasına İlişkin Kanun (İkinci Zamanaşımı Kanunu)	165
3.2.4. 22.12.1997 tarihli Ceza Hukuku Zamanaşımı Sürelerinin Yeniden Uzatılmasına ve Hukuki Yükümlülüklerin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Kanun (Üçüncü Zamanaşımı Kanunu)	169
3.2.5. 26.10.2003 Tarihli Alman Anayasa Mahkemesi Kararı	171
4. Uluslararası Hukukta	174
4.1. Düzenlemeler.....	175
4.1.1. 1968 Tarihli BM Savaş Suçlarında ve İnsanlığa Karşı Suçlarda Zamanaşımının Uygulanmamasına Dair Sözleşme.....	175
4.1.2. 1974 Tarihli İnsanlığa Karşı Suçlarda ve Savaş Suçlarında Zamanaşımının Uygulanmamasına Dair Avrupa Sözleşmesi	177
4.1.3. 2006 Tarihli BM Bütün Kişilerin Zorla Kaybedilmeden Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme	179

4.1.4. 2006 Tarihli BM Ağır İnsan Hakları Hukuku İhlalleri ve Ciddi Uluslararası İnsancıl Hukuk İhlalleri Mağdurlarının Çözüm ve Tazminat Hakkına Dair Temel Prensipler ve Kurallar.....	181
4.1.5. Uluslararası Ceza Divanı Roma Statüsü.....	181
4.2. AIHM İçtihatları.....	183

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
DOKTRİNDE ZAMANAŞIMI
KURALLARININ GEÇMİŞE YÜRÜME
YASAĞI KARŞISINDAKİ DURUMUNA
İLİŞKİN TARTIŞMALAR

1. Genel Olarak.....	187
2. Kanunilik İlkesi Bakımından.....	188
2.1. Zamanaşımının Hukuki Niteliğini Esas Alan Görüş.....	189
2.1.1. Geçmişe Yürüme Yasağı Lehine Görüşler.....	189
2.1.2. Derhal Uygulama İlkesi Lehine Görüşler.....	190
2.2. Zamanaşımının Hukuki Niteliğini Esas Almayan Görüş.....	190
2.2.1. Yürüme Yasağı Lehine Geçmişe Görüşler.....	192
2.2.2. Geçmişe Yürüme Yasağı Aleyhine Görüşler.....	193
3. Hukuku Devleti İlkesi Bakımından.....	196
3.1. Geçmişe Yürüme Yasağı Lehine Görüşler.....	196
3.2. Geçmişe Yürüme Yasağı Aleyhine Görüşler.....	199
4. Eşitlik İlkesi Bakımından.....	201
4.1. Geçmişe Yürüme Yasağı Lehine Görüşler.....	201
4.2. Geçmişe Yürüme Yasağı Aleyhine Görüşler.....	201
5. Zamanaşımını Temellendiren Görüşler Bakımından.....	202
5.1. Manevi Ceza Görüşü Bakımından.....	202
5.2. Usulanma Görüşü Bakımından.....	204
5.3. Psikolojik Değişim Görüşü Bakımından.....	205

5.4.	Unutma Görüşü Bakımından	206
5.5.	Takibatın Terki Görüşü Bakımından	207
5.6.	Delillerin Bozulması ve Kaybolması Görüşü Bakımından ...	208
5.7.	Sosyal Fayda Görüşü Bakımından	211
6.	Devletin veya Kamunun Yönlendirdiği Suçlar Bakımından	217
6.1.	Devletin veya Kamunun Yönlendirdiği Suçların İle İlişkilendirilen Kavramlar	218
6.1.1.	Devlet Destekli Suç	218
6.1.2.	Baskıcı Suç	222
6.1.3.	Güçlülerin Suçluluğu.....	224
6.1.4.	Kriminal Olarak Sapkınlaşmış Devlet ve Devlet Kurumlarının Suçluluğu	227
6.1.5.	Makro Suçluluk.....	229
6.1.6.	İtaate Dayanan Suç.....	231
6.1.7.	Devlet Haksızlığı.....	232
6.2.	Devletin veya Kamunun Yönlendirdiği Suçların Maddi Ceza Hukuku Bağlamında Değerlendirilmesi ve Tanımı.....	234
	SONUÇ	245
	KAYNAKÇA	259